

ustavi; dati se jim je morala tudi prilika za izobraževanje. — Zaraditega je bila priznana takoiimenovana medverska ali konfesionalna šola: s katoličani so smeli hoditi v isto šolo tudi drugoverci. To pa ni bilo mnogim katoličanom po volji. Ker se je odvezla duhovščini šolska nadoblast in uvedla medverska šola, je nastal za šolo boj, ki še danes ni končan. V tem boju so se dogajale in se še godijo gorostasne reči. Zaraditega je takratni papež Pij IX. prekel nov šolski avstrijski zakon; zaraditega so avstrijski škofje skoraj neprestano objavljali pastirska pisma zoper moderno šolo. Posnemajoč svoje škofo, je duhovščina smrtno sovražila novo šolo in učiteljstvo. Slišali smo o času škofovanja dr. Missije čitati po naših cerkvah hujskajoče izjave zoper šolo in učiteljstvo — staršem se je naravnost prepovedalo pošiljati svoje otroke v šolo. Katoliško ali klerikalno časopisje je neprestano metalo ogenj in žveplo na novo šolo in učiteljstvo; obrekovalo se je, poniževalo, zasmehovalo, denunciralo in sistematiško kopalo grob in ugled obema. Hude čase je prebila nova šola z učiteljstvom vred. Kakšen sad pa je rodila ta brezkončna gonja? Prav lep sad! Učiteljstvo se je oklenilo z vso vmeno in ljubeznijo novih šolskih zakonov; poprijelo se je pridno dela in odgoje v šoli; organiziralo se je v raznih društvih ter se neprestano in uspešno borilo za svoj ugled, poštenje, čast in gmotno stanje z geslom: Vsi za enega, eden za vse. To pridno in neumorno delo je obrodilo lep sad tudi med narodi. Neprestano hujskanje, laž in obrekovanje se je izpremenilo v prazen nič, ker narodi so spoznali korist moderne šole, so spoznali, da je šolska izobrazba za narodni obstanek in napredek neprecenljive vrednosti, zato želijo imeti mnogo, mnogo takih šol in takega neumornega delujočega učiteljstva. Nove šole se stavijo in širijo kot gobe po dežju — le žal, da nedostaja delavnih moči.

Naš klerikalizem ni odjenjal od svojih namer. Učiteljstvo in napredna šola sta mu trn v peti, ne more preboleti onega ponižanja. Ker ne more na lep način priti do zaželjene svrhe — do nadvlade v šoli, se še vedno poslužuje obrekovanja. Pribiti moramo, da pri nas med Slovenci ni medverskih šol, kakor je to n. pr. na Dunaju. Med nami je učiteljstvo iste vere, kakor so učenci, a vkljub temu smo čuli nešteto izrek „naša brezverska šola in naše brezversko učiteljstvo“. Ko smo pred leti zahtevali od klerikalizma, naj nam pove vsaj eno brezversko šolo in enega takšnega učitelja, je umolknil — ni mogel navesti nobenega. Obrekoval je na katoliški podlagi: jemal je čast in poštenje vsemu stanu brez izjeme. Na podoben način se je zaletaval neprestano zlasti v voditelje naše organizacije in v nekatere od klerikalizma preganjane.

Višek obrekljivosti je pa dosegel „Domoljub“ v 5. številu dne 31. januarja t. l. in v 30. številu „Slovenca“ z dne 6. februarja 1906. Kakor bi ga pekla vest, je zasukal v „Slovenca“: „Narodovi“ učitelji. „Domoljub“ je ožigosal postopanje nekaterih liberalnih učiteljev in — „Slovenski Narod“ je zaječal. Učitelji, ki so „Narodovi“, ne morejo zameriti, ako jim ljudstvo obrača hrbet. Kdor hoče biti nasprotnik ljudstva, naj se ne pritožuje, ako se z njim postopa tako, kakor tak človek zasluži. Poštene učitelje, katerim so načela našega ljudstva sveta, tudi ljudstvo spoštuje. Za širitelje „Narodovih“ fraz pa ima ljudstvo se ve to, kar so take fraze vredne — figo“. Kakor v „Domoljubu“, tako je tudi v „Slovenca“ dopis do skrajnosti sirov, lažniv in tudi bedast. „V vednih borbah živimo — zato premalo uvažujemo nevarnost, ki preti našemu narodu od strani učiteljstva“. Kakšna nevarnost pa preti od strani slovenskega učiteljstva? Po dokaze je moral iti dr. Žitnik na Dunaj, kjer je bival kot državni poslanec, vrnivši se od dela upehan domov, je zapisal: „Noben liberelec, noben socialdemokrat nima mesta v šolah,

kamor pošiljamo katoliški starši svoje otroke, to je bil bojni klic krščanskih Dunajčanov“. Kdo je pa kriv, da je slovensko učiteljstvo nasprotno današnji klerikalni politiki? Mar ni tega krivo klerikalno časopisje, ki se po krivici imenuje katoliško, ker je to neprestano napadalo, lažnivo obrekovalo in pred ljudstvom jemalo dobro ime in poštenje šoli in učiteljstvu? Že pred petimi leti ste nam napovedali boj na življenje in smrt. Sprejeli smo ga prav z lahko vestjo, ter smo začeli pobijati vaše brezvestne lažnive, pohujšlive in obrekljive napade; z golimi dejstvi smo vam dokazali, da delate to vse z namenom in premislekom, kar je pa grešno in nedopustno za katoliškega duhovnika! Dokazali smo vam z dejstvi: kdor vedoma laže, obrekuje, jemlje čast in poštenje bližnjemu ter trosi krive nazore — je nepoboljšljiv grešnik — odpadnik — krivoverec. Že pet let odbijamo z golimi neovrgljivimi dejstvi, da je naš klerikalizem grobokop našega naroda, ker stremi za nadvlado in se za to poslužuje nedopustnih sredstev, ki bijejo naši veri naravnost v obraz. Klicali smo vse doktorje sv. pisma na odgovor, da ovržete naše trditve. Če nas prepričate o nasprotnem, smo pripravljeni kot poštenjaki vse preklicati. Povedali in dokazali smo vam, da so klerikalni prvaki, ki vodijo naše „dobro, verno in nerazsodno ljudstvo“ za nos z zlorabo vere, zavijanjem resnice in lažjo, pravi krivoverci. Vse to smo vam dokazali — a vi ste se potuhnili vsi skupaj, molče ste prenašali te trde dokaze, niste se upali na dan s protidokazi. Izzivali smo vas, klicali na odgovor — vse zaman! Vi veste dobro, da vaša pota niso prava, veste dobro, da je resnica le ena — zato modro molčite. Pomnite dobro, da željno pričakujemo vašega odgovora! Gradiva imamo toliko, da komaj čakamo, da bi ga porabili v poštenem in odkritem boju. Naše ljudstvo je verno, versko-nravna je tudi naša odgoja. Mi se trudimo in mučimo, da bi ljudstvo osrečili z omiko, a vi nam mečete vedno in povsod polena pod noge, nas ovirate pri tem plemenitem in težavnem delu, kjer le morete, vse iz zgolj sebičnih namenov. Ali je to res katoliško delovanje? Vemo prav dobro, da tudi v naših vrstah ni vse v redu, a mi vemo tudi, da smo ljudje, slabostim podvrženi, se izpodbujamo drug drugega k popolnosti, vztrajnemu delu in k vestnemu izpolnjevanju svojih dolžnosti. Vi pa ne delate tako! Črnogledi ste, ne vidite v naših vrstah ničesar dobrega, ne uvažujete našega truda, dela in končno svrhe. Smatrate se za nedotakljive, negrešljive in popolne, a ste ljudje kot smo mi, slabostim podvrženi še bolj kot mi. Vi bi morali naše slabosti po Kristusovem zgledu povedati z lepimi in ljubeznivimi besedami, opominjati in svariti, a vi ne delate tako, marveč pobijate s kolom, z lažjo, obrekovanjem, licemerstvom in škodoželjnostjo — in s tem kažete, da ste prav daleč proč od plemenitih Kristusovih nauk. Zabrodli ste v popolno krivoverstvo, kamor ne more za vami učiteljstvo.

(Dalje.)

Ne zabite „Učiteljskega konvikta“!

Beda našega kmeta.

Spisal V. Strmšek.

(Dalje.)

Kako je urediti pouk za kmeta?

1. V ljudski šoli.

Prvi temelj v izboljšanje kmetiškega stanu polagamo v ljudski šoli. To, največkrat edino izobraževališče našega kmeta moramo torej tako urediti, da bo ustrezalo kolikormogoče zgoraj navedenemu smotru. Mi sliti in zopet misliti se naj učijo naši

otroci! Proč z vsem mehanizmom, proč s tistim priučenim brbljanjem, ki je tako priljubljeno nekaterim našim nadzornikom, ki pa provzroča otrokom toliko truda in jim ubija duševne moči in mori njihovo samostalnost. Mi potrebujemo samostalno mislečih, delavnih ljudi, ne pa brbljajočih papig, ki si ne znajo nikjer sami pomagati. Kakor preustrojamo sedaj risarski pouk, da bi dovedel učence do večje samostalnosti, tako gojimo tudi druge predmete v tem smislu.

Nadalje naj bi gojili v ljudski šoli prirodoznanje s posebnim ozirom na kmetijstvo. Otrok naj vidi, kako se razvije iz semena rastlina, naj spozna, kakšno hrano potrebuje in kako jo uživa in prebavlja, naj spozna živalski organizem, naj se seznani z živalskimi in rastlinskimi škodljivci itd. S primernimi povestmi in drugimi zgledi zbujajmo v otrokih ljubezen do živali in do rastlin, kažimo, kako vračujejo tudi ta bitja izkazano ljubezen s priznanjem.

Zgodovina naj pripoveduje otrokom, kako siroten je bil človek v začetku, ko ni imel ne orodja ne orožja ne obleke, ko ni poznal ognja in ni imel stalnega bivališča ter ni znal obdelovati polja. Otroci naj vidijo, kako neizmerno je napredoval človeški duh od začetka sveta do danes. Spoznajo pa naj tudi, da človek še sedaj vedno napreduje, in sicer vedno hitreje, in uverijo se naj o resničnosti pregovora: Kdor ne napreduje, zaostaja.

V računstvu upoštevajmo posebno nauk: Iz malega raste veliko. Dokazujemo prav pogosto na primernih zgledih, koliko denarja lahko potrosimo s sicer malenkostnimi, a nepotrebni izdatki, kako hitro se izprazni žitnica in klet s slabim gospodarstvom in koliko koristnega bi lahko ustvarili v času, ki ga pobijamo z brezdelnimi urami. Tukaj tudi lahko dokažemo, kako slabo štedi oni gospodar, ki se brani potrositi par vinarjev za boljše seme itd.

Vsak predmet nam pač nudi dovolj prilike, da poskrbimo otrokom primerno podlago za nadaljno izobraževanje. Ne razpravljamo o daljnih podrobnostih, temveč ponavljam le še enkrat: Otroci se naj uče misliti in računati; zbujajmo jim ljubezen do prirode in do kmetijskega stanu!

To vse se lahko godi in se tudi tako vrši v nekaterih naših šolah; zato nam ni treba nikake izpremembe šolskega zakona. Treba je le učiteljstvo za to navdušiti; poskrbeti bi bilo za primerno vodilno knjigo, in ljudska šola bi lahko povsod izvrševala v tem smislu odkazano ji nalogo.

Na tem mestu hočem pa se še dotakniti dveh stvari, od katerih si obetajo razni činitelji rešitve kmeta, namreč: šolskih vrtov in pouka v nemščini.

Šolski vrti so stvar — kakor marsikatera druga — o kateri se da prav lepo govoriti in pisati, ki pa ne donša pričakovanih koristi.

Če šolski vrt ni obdelan z večjo strokovnjaško roko, je bolje, da ga ni. Od vsakega učitelja pa vendar ne moremo zahtevati, da bi bil strokovnjak v kmetijstvu, in zato vidimo marsikje slabo opravljene šolske vrte. Nadalje pa stanejo taki vrti tudi precej denarja; ograja, rigolanje, gnojenje itd. so stvari, katerih učitelj navadno ne more zmagati, krajni šolski svet jih pa noče. In ves ta denar je zavržen, ako ni učitelja, ki bi obdeloval vrt z veseljem in spretno. Če morajo kmetiški strokovnjaki svojemu poklicu posvetiti vse svoje življenje, pač ne moremo in ne smemo od ljudskošolskega učitelja zahtevati, da si prisvoji isto znanost kar mimogrede. Dvema gospodoma pač ne more nihče služiti. O praktičnem vežbanju bodočih gospodarjev hočem pozneje govoriti.

Kar se tiče nemščine, od katere pričakuje preprosto ljudstvo tuintam rešitve, moram reči, da se zanjo uporabljen čas ljudske šole kaj slabo obrestuje; večinoma je izgubljen. Zaraditega, če zna kdo nemško govoriti, čitati in pisati par stavkov, pač ni še nabražen. On ne zna zaraditega ne polja bolje obdelovati in ne gleštati živine, ne zna bolje kupovati in prodajati in zaraditega tudi ni bolj pošten ne bolj delaven, sploh to ne more vplivati na njegov značaj. Ko bi se bil pa otrok v istem času uril v predmetih, ki mu bistrijo um in blažijo srce, bi imel kaj od tega; ko bi se isti čas vadil v svojem materinskem jeziku, bi si ga bolj prisvojil in lahko bi se potem nadalje obraževal s slovenskimi knjigami in časopisi ter bi postal izobražen človek, medtem ko ne ve s tistimi priučenimi stavki kaj početi, kvečjemu da se ščepiri z njimi kakor sraka s pavovim perjem.

Izkušnja nas pa tudi uči, da kmetje, ki znajo dobro nemško, navadno niso najboljši gospodarji. Učimo se iz tega!

Dobro je, če zna kdo več jezikov, a v ljudski šoli moramo čas bolje obrniti. Tu moramo pred vsem skrbeti, da postanejo otroci trdni v rabi maternega jezika; brez tega je vsak napredek nemogoč. (Dalje.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Ljubljansko učiteljsko društvo priredi v sredo, dne 6. marca, ob osmih zvečer, v hotelu „Južni kolodvor“ letošnji 5. društveni večer, ki bo pri njem predaval g. profesor Ivan Macher „o biološki metodi“. Gosti dobro došli.

Štajersko.

Ormoško učiteljsko društvo zboruje v nedeljo, 3. marca t. l., v Ormožu po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Društvena poročila in dopisi. 3. Nekaj novih misli o pevskem pouku v ljudski šoli. (Nadaljevanje). Podaja g. Dom. Serajnik. 4. Eventualno še drugo predavanje. 5. Nasveti in predlogi. Začetek zborovanja ob 1/2 11. Začetek pevske vaje ob 1/2 10.

Knjige „Slov. Šol. Matice“ so pri poverjeniku g. Rajšpu pripravljene.

Na obilno vdeležbo zborovanja, kakor pevske vaje vabi odbor.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj zboruje letos drugič v nedeljo, dne 3. marca t. l., v šoli v Sevnici. Zborovanje se prične točno ob pol 11. uri dopoldne in se vrši po sledečem vzporedju: 1. Odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. Iz šolske prakse. 4. Nazorni nauk v elementarnem razredu (poročila gospa Mešičkova). 5. Želje in nasveti.

Cenjeni društveniki in cenjene družtenice se vljudno prosijo, da se v čim največjem številu udeležijo zborovanja, zlasti naj iz sevniskega okraja nikogar ne manjka. Privedite s seboj tudi tovariše-nečlane, da stopijo v naš krog, ker le v združenju je moč. Na delo torej, ker so resnobni dnovi! Odbor.

Šmarsko-rogasško učiteljsko društvo zboruje dne 3. sušca ob eni popoldne v Šmarju. Vzpored: Razprava o pridvižnih zemljevidih. Poročilo o graškem shodu. Poročilo blagajnika in tajnika. Volitve. Slučajnosti. — K obilni udeležbi vljudno vabi Strmšek.

Književnost in umetnost.

Krst pri Savici. Prešernova pesem „Krst pri Savici“ je izšla v novem nemškem prevodu Emerike Holzinger pl. Weidich, učiteljice goriške vadbice v poklju. Naroča se pri gospici Holzinger v Gracju, Hans-Sachsgasse 5. Cena izvodu je 1 K.